

BERICHTEN VAN ROVER

Olinda, 18 april 2024

Beste Amigos,

Nog een Zalig Pasen toegewenst!

Meestal schrijf ik deze eerste nieuwsbrief van het jaar voor Pasen, maar aangezien Pasen dit jaar nogal vroeg was, zal ik eindigen met zalige Pinksterwensen. We hebben Pasen, zoals hier traditie is, goed gevierd. Vooral de Goede Vrijdag en Paaszondag. Ik merk dat Witte Donderdag niet zo intens beleefd wordt in het volkscatholicisme. Wellicht is dat zo omdat het een meer kerkelijke viering is, van de clerus, vanwege de instelling van de eucharistie.

De voetwassing geeft nog enig, laten we zeggen, spektakel in theatrale zin, maar dan is de rol van Jezus meestal toebedeeld aan de lokale priester of pastoor.

De Goede Vrijdag is hier in Noordoost Brazilië een moment dat de hele familie bij elkaar komt om samen te eten.

Om 12 uur gaat men aan tafel om een speciale maaltijd te nuttigen: vis natuurlijk en zoals altijd bonen en rijst, maar alles is deze keer met kokosmelk bereid. Alleen op deze dag eet men quibebe, dat is een puree van pompoen met kokosmelk, erg lekker, smaakt als een soort babyvoeding vind ik.

En ook alleen op Goede Vrijdag eet men "brede", een soort sla met een ietsje bittere smaak, ook met kokosmelk klaargemaakt.

Als drank uitsluitend rode wijn, van die gekoelde zoete wijn in literflessen. Geen koude pils die dag. In de volkswijken zie je iedereen aan de wijn.

Het is wel een beetje vreemd, zou je kunnen denken, juist op de dag van het lijden en de dood van Jezus Christus wordt er uitgebreid gedronken en gegeten. In sommige opzichten doet de maaltijd me denken aan de sederavond bij de joodse paasviering. Een uitzonderlijke maaltijd met veel symbolische elementen om het exodusverhaal te herinneren. Het zou zo maar kunnen zijn, dat hier in het noordoosten de seder deze vorm heeft gekregen. In de zestiende en zeventiende eeuw zijn veel Sefardische joden vanwege de vervolging door de inquisitie "nieuwe christenen" geworden. Zij hebben hun joodse gebruiken altijd moeten verhullen. Ik vind het, eerlijk gezegd, wel een mooi gebeuren, omdat het in huiselijke kring plaatsvindt en familiair is. Men is letterlijk vertrouwd met de overledene, in casu Jezus van Nazareth.

Wanneer iemand overlijdt in dit tropische klimaat, moet hij of zij binnen 24 uur begraven of gecremeerd worden. Familie en vrienden komen van heinde en verre en blijven bij het lichaam. Er wordt meestal goed gedronken en vaak ook gezongen bij die gelegenheid. Met veel emoties wordt de overledene herinnerd en geëerd. En in een stoet gaat men naar de begraafplaats.

Welnu, die stoet is in Olinda de processie van de Dode Heer, "o Senhor Morto". Ik ga er altijd heen.

De Processie van de Dode Heer in Olinda
Olie op doek, Rover 2014

Het is een schouwspel van kleuren. De eeuwenoude broederschappen hebben hun specifieke mantels aan, allemaal met een eigen kleur, groen, rood en blauw, wijnrood. Boven de Dode Heer is de Palio, een purperen doek. Overal bloemen, ook op de draagbaren van de drie heiligen die meegaan in de processie, Sint Jan, Veronica en Maria Magdalena, die boven de menigte uittorenen, houten beelden met beweegbare ledematen, die kleren krijgen en een pruik op hun hoofd, ze wiebelen en de wind speelt door hun haren. Zij doen mij denken aan de reuzengrote poppen bij de Carnaval in Olinda.

De menigte loopt rustig mee in de processie, kletsend omdat je altijd bekenden tegenkomt, en tussen het ene weesgegroetje en het andere zuigt men op pitombas, dat is een zuurzoet vruchtje van het seizoen. Zelfs suikerspinnen worden verkocht tijdens de processie. Inmiddels hult Olinda zich snel (binnen een half uur) in het duister en wordt de Dode Heer teruggebracht naar de kerk waaruit hij eerder die middag vertrokken was.

Op zaterdag is het dan paaseieren verven met kinderen, tegenwoordig kleinkinderen en petekinderen, die de paashaas op zondagochtend in de tuin verstopt. We zijn

dit jaar niet naar de Paaswake geweest, hetgeen ook een mooie viering is met een kampvuur voor de deur van de kerk en iedereen druk met kaarsjes aan en uit doen. Voor kinderen een feest. Voor volwassenen trouwens ook, omdat er duisternis is en licht dat we samen aansteken, omdat het verhaal gehoord en gezongen wordt, opdat we waakzaam zijn.

Op Paaszondag hebben we een brunch georganiseerd voor familie en vrienden. Eerst natuurlijk eieren zoeken. Daarna tafelen gedurende uren, iedereen had wat lekkers meegebracht. Bij die gelegenheid houd ik een overdenking.

Het beeld van de verrijzenis is niet gemakkelijk te begrijpen. Leeft Jezus weer? Of leeft hij nu anders, in een soort hiernamaals, bij God en moeten wij het hier op aarde doen met de Heilige Geest (Pinksteren)? Kunnen we zo de Heilige Drievuldigheid begrijpen? En heeft Jezus die verschrikkelijke dood moeten sterven om ons te verlossen van onze zonden? Zonden? Heb ik die? En waarom zou iemands dood mij verlossen? Ik geloof eigenlijk niet dat de meeste mensen zich druk maken om deze vragen. Ik probeer altijd te zoeken naar menselijke ervaringen, die grondslag kunnen zijn voor deze religieuze beeldentaal, zodat we nog iets kunnen begrijpen van ons geloof.

Op de eerste plaats, vrouwen zijn de getuigen van dood en verrijzenis. Zij blijven in de nabijheid van Jezus toen hij stierf, zij verzorgen zijn dode lichaam, zij zoeken hem op bij het graf en zien dat daar niets te zoeken valt. Ik schrijf in de tegenwoordige tijd. *Stabat Mater* is een middeleeuws gedicht, later door Pergolesi (1710-1736) prachtig gemusiceerd.

Ik zie hier voortdurend dat moeders blijven staan naast hun vermoorde zonen, ook wanneer die beschimpt worden door politie en "goede burgers". Vrouwen die blijven strijden voor de eer en gerechtigheid voor hun kinderen, slachtoffers van "verdwaalde kogels" van politiegeweld in de favelas. Zij wijken niet.

Ook niet in het dagelijkse leven dat vaak een strijd om te overleven is. Zij zijn de spil in het sociale gebeuren in de perifere wijken.

Ik ben ervan overtuigd dat de revolutie feministisch en antiracistisch is. Vrouwen getuigen van een weerstand die je verrijzenis mag noemen.

Op de tweede plaats, wanneer de ongelovige Thomas wil weten of het echt Jezus van Nazareth is, toont deze zijn wonden. De verrezen is de gekruisigde. Deze Jezus van Nazareth is geen natuurlijke dood gestorven. Hij is gemarteld en geëxecuteerd als een politieke gevangene.

In maart is het zes jaar geleden dat de politieke executie van Mariëlle Franco gebeurd is in Rio de Janeiro.

Mariëlle was een gemeenteraadslid voor de PSOL, geboren en

getogen in een grote favela, de Maré, negerin, alleenstaande moeder, gay, feminist, kritisch naar de gewapende milities in de volkswijken en de militaire interventie in Rio.

De twee huurmoordenaars zijn bekend en zitten al een paar jaar vast. Eentje is een buurman van Bolsonaro. De opdrachtgevers zijn pas onlangs bekend geworden, een federale gedeputeerde, een lid van de rekenkamer in Rio, een politicommissaris, hetgeen laat zien hoe de door milities georganiseerde misdaad verwoven is met de openbare instellingen.

De extreem rechtse partijen beschimpen Mariëlle voortdurend en zeggen dat het nu eens moet afgelopen zijn dat links politiek bedrijft vanwege een lijk.

Ik heb echter nooit een beeld gezien van de dode Mariëlle of van Anderson, haar chauffeur, beiden met kogels doorzeefd. Ik zou niet weten waar zij begraven zijn.

Nooit een grafsteen gezien. Wat zou je zoeken bij het graf?! Mariëlle Franco is verrezen! Na haar dood heeft men als eerbetuiging een bordje gemaakt van een straatnaam, Rua Mariëlle Franco. Dat straatnaambord is met duizenden verspreid over heel Brazilië, Mariëlle verschijnt overal!

Die verschijning en “empowerment” van zwarte, perifere vrouwen mag je misschien wel een Pinkstergebeuren noemen. Maar die term is hier in Brazilië nogal beladen geworden vanwege het pentecostalisme en de neo-pentecostale kerken, die fundamentalistisch zijn in hun bijbeluitleg, conservatief in de moraal en uiterst rechts in de politiek. Een volgende keer zal ik daar wat meer over schrijven. In oktober zijn er verkiezingen in de gemeentes voor raad en burgemeesterschap en ik weet al, dat het heel moeilijk zal zijn om de opmars van uiterst rechts, christelijk rechts (!) te stuiten.

In het kort nieuws over de projecten

De “**Cozinha Afetiva**” bestaat deze maand april drie jaar (en niet vier jaar zoals ik in de vorige nieuwsbrief bij vergissing heb geschreven).

We maken nog steeds drie keer per week gemiddeld 150 maaltijden per keer. Dat zijn ongeveer 2000 maaltijden per maand. Dat kost best veel geld. Eén euro per maaltijd. Dat is 24.000 euros per jaar.

We hebben lokaal een steungroep, voornamelijk van mensen die bij ons op schilderles zitten, die garant staat voor een derde van de kosten. Twee derde wordt door Amigos betaald.

Feestelijk kerstontbijt in de Cozinha Afetiva

Wij maken deel uit van de gemeentelijke Raad voor Segurança Alimentar (ik weet dat niet goed te vertalen) in Olinda, die strijd voert tegen de honger. In Olinda met 400.000 inwoners moeten de armste mensen, 10%, 40.000 inwoners, rond zien te komen met één dollar per dag, R\$5,00.

De regering Lula is momenteel bezig om duizenden "Cozinhas Solidárias" in het hele land te ondersteunen. Deze gemeenschappelijke gaarkeukens zijn op vele plaatsen gesticht door de Beweging van Daklozen, Movimento dos Sem Teto. De connectie zal direct zijn tussen federale regering en lokale NGO's. Ook hier zijn we actief om in aanmerking te komen om als Cozinha Afetiva in dit verband van Cozinhas Solidárias opgenomen te worden.

Na drie jaar is het ook hoogste tijd om een opknappbeurt aan de infrastructuur te geven. Een diepvries is al maanden kapot en niet te repareren. We gaan een nieuwe aanschaffen. Ook het aanrecht, waar de grote

pannen gewassen worden en de vis, moet vernieuwd worden. Dat betekent een paar extra kosten.

Het enthousiasme en de regelmaat van de groep kokkinnen is lovenswaardig. Het loopt als vanzelf. Natuurlijk soms wel met wat onmin of strubbelingen, maar met gesprek is dat te overwinnen.

In de **ECO-OCA** functioneert ook de **capoeira**. We zijn al in het 8e jaar. In oktober is de verjaardag van de groep. Ik heb net weer nieuwe shirts laten maken voor de kinderen. Ik merk dat die snel verslijten, omdat ze bijna dagelijks gebruikt worden bij gebrek aan andere kleding. Daarom nu een nieuw shirt dat gereserveerd kan worden voor de training op de dinsdagavond.

Ik moet eens kijken of ik niet een naaister vind in de wijk die broeken kan maken voor de capoeiristas. Een capoeirista angoleiro moet eigenlijk een hemd aan hebben, een broek met een riem en schoenen. Dat missen de meesten. Ik denk dat als iedereen er puik uitziet, dat dan de groep groeit in eigen waarde.

Van het kinderopvangcentrum **CACA, in Catingueira Campina Grande** krijgen we altijd goede berichten.

Het opvangcentrum weet zich te redden met onze steun van Amigos van R\$3.000 per maand, oftewel zo'n 8.000 euros per jaar, omdat zij actief zijn om bijdragen te krijgen van ouders die iets welgestelder zijn dan de grote meerderheid.

Het is mooi om te zien hoe samen met de kinderen het Paasfeest wordt gevierd.

Samen aan tafel voor het laatste avondmaal

en hier de voetwassing.

Ook heel goed om te zien dat op 19 april aandacht werd gegeven aan de Dag van de Inheemse Volkeren.

Ik kan mijn naam al schrijven!

Beste mensen, ik hou het hierbij, een volgende keer meer verhalen over de projecten.

Veel lieve groeten ook van Eliana en dank voor jullie aandacht, medeleven en solidariteit, en hele mooie Pinksterdagen toegewenst!

Rover

GIFTEN

In de tijd rond de feestdagen ontvingen wij weer diverse mooie donaties.

- Zo was er opnieuw een mooie gift van € 750,- van de familie Steensma. Veel dank hiervoor!
- Een bedrag van elk € 1.000,- werd naar onze bankrekening overgemaakt door enkele trouwe donateurs, waarvoor onze dank!
- Wij ontvingen andere anonieme donaties ter waarde van € 200,- en van € 250,- waarvoor onze dank!
- Dank ook weer aan Hoenen Steel Services voor hun mooie donatie van € 500,-.

